

## **ZAMONAVIY XITOY ILMIY-FANTASTIK ROMANLARI YUKSALISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI**

**Rasuleva Nigina Alisherovna**

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti  
Xitoy filologiyasi kafedrasi katta o‘qituvchisi  
Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, PhD  
[nigina11@hotmail.com](mailto:nigina11@hotmail.com)

### **ANNOTATSIYA**

*Ilmiy fantastika Xitoyga G‘arbdan yuz yil muqaddam kirib kelgan va islohotchilik taffakuriga ega bo‘lgan romanchilar tomonidan tezda qabul qilingan. U ijodiy ishtiyoq to‘lqinini qo‘zg‘atgan noyob adabiy janrdir. Yangi paydo bo‘lgan ushbu janr an‘anaviy adabiyotdan farq qiladi va bunga oxirgi Qing sulolasi davridagi milliy najot va ma‘rifat g‘oyalari katta ta‘sir ko‘rsatdi. Ziyolilar kuchli harbiy va boy mamlakat yaratishga bo‘lgan kuchli istaklarini amalga oshirish uchun odamlarni ilm-fan va texnologiyani targ‘ib qilishga umid qilishdi. Zamon o‘zgargan sari ilmiy-fantastik asarlar zamon talablariga javob beradigan darajada rivojlanib, mazmunan boyidi.*

**Kalit so‘zlar:** Zamonaviy xitoy adabiyoti; ilmiy fantastika janri; rivojlanish omillari;

## **ХАРАКТЕРИСТИКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ КИТАЙСКИХ НАУЧНО-ФАНТАТИЧЕСКИХ РОМАНОВ**

**Расулева Нигина Алишеровна**

Старший преподаватель кафедры Китайской филологии Ташкентского  
государственного университета востоковедения  
Доктор философии по филологии, PhD  
[nigina11@hotmail.com](mailto:nigina11@hotmail.com)

### **АННОТАЦИЯ**

*Научная фантастика пришла в Китай с Запада сто лет назад и была быстро принята романистами-реформаторами. Это уникальный литературный жанр, вызвавший волну творческого энтузиазма. Этот зарождающийся жанр отличается от традиционной литературы и находился под сильным влиянием идей национального спасения и просвещения во времена поздней династии Цин. Интеллектуалы надеялись продвигать науку и технологии, чтобы осуществить свое сильное желание создать сильную военную и богатую нацию. С течением времени научно-фантастические*

*произведения развивались по мере того, как они отвечали требованиям времени и становились богаче по содержанию.*

**Ключевые слова:** Современная китайская литература; жанр научной фантастики; факторы развития;

## **CHARACTERISTICS OF THE ORIGIN OF MODERN CHINESE SCIENCE FICTION NOVEL**

**Rasuleva Nigina Alisherovna**

Senior Lecturer at the Department of Chinese Philology,

Tashkent State University Oriental studies

Doctor of Philosophy in Philology, PhD

[nigina11@hotmail.com](mailto:nigina11@hotmail.com)

### **ABSTRACT**

*Science fiction came to China from the West a hundred years ago and was quickly adopted by reformist novelists. This is a unique literary genre that has caused a wave of creative enthusiasm. This emerging genre differs from traditional literature and was heavily influenced by the ideas of national salvation and enlightenment during the late Qing Dynasty. The intellectuals hoped to advance science and technology in order to fulfill their strong desire to create a strong military and wealthy nation. Over time, science fiction has evolved as it has evolved to meet the demands of the times and become richer in content.*

**Keywords:** Modern Chinese Literature; genre of science fiction; development factors;

### **KIRISH**

Ilmiy fantastika o'ziga xos adabiy janr bo'lib, odamlarda ilm-fanga ishtiyoqni uyg'otish, milliy tasavvurni tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Yuz yildan ko'proq vaqt oldin g'arbiy ilmiy fantastika materik Xitoyga kirib keldi va tezda ko'plab ziyolilarning e'tiborini tortdi, bu esa ilmiy fantastikani rivojlanishiga olib keldi. Fantastikaning bu turi zamonaviy ziyolilarning sanoat sivilizatsiyasi va ilmiy texnologiyaga intilishlarini aks ettiradi. Shu bilan birga, ilmiy fantastika xitoy xalqining ijtimoiy voqelikni o'zgartirishga bo'lgan kuchli istagini bilvosita o'zida mujassam etadi va ijtimoiy zamonaviy qadriyatlarni o'lchash me'yorlari sifatida "fan"dan foydalanadi. Bu yerda biz zamonaviy ilmiy-fantastikaning kirib kelishi va yuksalishi, zamonaviy ilmiy-fantastikaning yuksalishining xususiyatlari, keyingi davrlarda xitoy fantastika rivojiga ilmiy fantastika ta'sirini tahlil qilamiz.

### **1. Zamonaviy xitoy ilmiy fantastikasining paydo bo'lishi va yuksalishi**

Afyon urushi oqibatlari va urushning muvaffaqiyatsizligi Xitoy ziyolilarini xorlik azobidan uyg'otib, mag'lubiyat sabablari haqida fikr yuritishga undadi. Vey Yuan (魏源) Lin Zexuning "dushmani mag'lub etish uchun dushman tajribasidan foydalanish" (林则徐 "师敌长技以制敌") strategiyasiga asoslanib, G'arbdan o'tib ketish uchun G'arbdan o'rganish" ("师夷长技以制夷")<sup>1</sup> kontseptsiyasini taklif qildi, G'arb texnikasini ishlab chiqarish va harbiy texnologiyalarni, ya'ni tabiiy fanlarni o'rganishni targ'ib qildi. Shu bilan birga, oxirgi Qin sulolasi davridagi adabiy islohot tarixiy taraqqiyot qonuniyatlariga moslashib, misli ko'rilmagan yangilik bilan amalga oshirildi. 19-asrning ikkinchi yarmida Xitoy tarixida xorijiy asarlarni tarjima qilish yuksak darajaga ko'tarildi va chet el ilmiy fantastikasiga xalqni ma'rifat qilishdek tarixiy missiya yuklandi. Ilmiy fantastika siyosiy maqsadlar va ijtimoiy vazifalarni amalga oshirishda muhim rol o'ynadi. Shu bilan birga, ilmiy fantastikadagi o'yin-kulgi va bilimning badiiy xususiyatlari tufayli zamonaviy Xitoy ilmiy fantastikasi paydo bo'ldi. Xitoyda xorijiy ilmiy-fantastik romanlar tarjimasi tobora ommalashib borar ekan, xitoycha ilmiy-fantastik yozuv ham asta-sekin paydo bo'ldi, masalan, Vu Tszyanrenning "Uzoq davr yilnomalari" (吴趼人《光绪万年》), Syao Ran Yu Shengning "Utopiya sayohati" (萧然郁生《乌托邦游记》), Gan Ruoning "Uchib yurgan yirtqich hayvonlari" (肝若《飞行之怪物》), Gao Yangning "Elektr dunyosi" (高阳不才子《电世界》), anonim muallifning "Mashina xotini" (无名氏《机器妻》) va Lu Shiening "Eski sargardonning yangi ertaklari" (陆士谔的《新野叟曝言》). Bu asarlar oxirgi Qing sulolasining o'ziga xos xususiyatlarini namoyon etadi: birinchidan, ilm-fanga hurmat va qiziqish, ikkinchidan, ilm-fan orqali kuchli harbiy va gullab-yashnagan mamlakatga erishish istagi, "islohot va boshqaruv uchun ma'rifatning kuchli rangi bilan". Ushbu asarlar asta-sekin G'arb ilmiy-fantastik tarjimasini o'z ichiga olgan va uni Xitoyning ijtimoiy muhiti va mahalliy madaniyati bilan aralashtirib yozilgan.

### **2. Zamonaviy ilmiy-fantastik romanlarning o'ziga xos xususiyatlari**

Bu davrdagi ilmiy-fantastik romanlar, xoh tarjimada, xoh ijodda bo'lsin, poydevori zaif bo'lgan rivojlanishning dastlabki bosqichida edi. Shunga qaramay, ular o'ziga xos xususiyatlarni namoyish etdilar.

#### **(1) Tarjima strategiyasi nuqtai nazaridan**

Ushbu davrda qo'llanilgan tarjima usullari asosan xitoychalashtirishni qabul qildi, natijada qayta yozishning sezilarli izlari paydo bo'ldi. Tarjimonlar ko'pincha

<sup>1</sup> 任东升, 袁枫. 清末民初 (1891—1917) 科幻小说翻译探究[J]. 上海翻译, 2010(4): 66—93.

bir xil effektga erishish va ularning tarjimasini xitoylik o'quvchilarning fikrlash va o'qish odatlariga mos va qulay qilish uchun asl matnga o'zboshimchalik bilan qo'shimchalar, o'chirishlar yoki o'zgartirishlar kiritadilar. Masalan, "Oyga sayohat" (《月界旅行》) asarida tarjimon Lu Xun yaponcha tarjimaning kuchli va zaif tomonlarini olib, 28-bobni 14-bobga o'zgartirdi, asl matndagi muloyim iboralarni o'chirib tashladi va umumiy gaplarni aralashtirib yubordi.<sup>2</sup> Bundan tashqari, tarjimondan tashqari, tarjima yoki moslashtirish jarayonida boshqa odamlar ham ishtirok etadilar. Masalan, "Dengiz ostiga sayohat" (《海底旅行》) tarjima, tahrir va izohlash vazifalari uchun mas'ul bo'lgan turli odamlar bilan hamkorlikdagi sa'y-harakatlar edi. Buning uchta sababi bor: birinchidan, uslub nuqtai nazaridan tarjimonlar ko'pincha o'zgalar asarlarini tarjima qilish jarayoniga o'zlarining ijodiy jarayoni sifatida qaraydilar. Ikkinchidan, mafkura nuqtai nazaridan amaliy va madaniy afzalliklar og'ir bo'lib, asl mualliflarga hurmatsizlik, chet el asarlarining madaniy muhitini tushunmaslik kabi holatlar mavjud. Uchinchidan, til jihatidan tarjimonlar ilmiy fantastika jargonini unchalik yaxshi bilishmaydi va uni to'liq tarjima qila olmaydilar.

## (2) Ma'rifat va najotning ahamiyati.

Xitoydagi ilmiy-fantastik romanlar shunchaki G'arbning "ilmiy gedonizmi" ni targ'ib qilish emas, balki Xitoy haqiqatini ilm-fan bilan birlashtirib, ikkalasini organik ravishda birlashtirish uchun asosdir. Bu Xitoy ilmiy fantastikasiga sezilarli mahalliy xususiyat, ma'rifat va najotga kuchli urg'u beradi.<sup>3</sup>

1902-yilda Xitoy ilmiy fantastikasining ma'rifiy timsoli nuqtai nazaridan, Liang Qichao "Bir millatni yoshartirish uchun biz avvalo uning romanlarini yoshartirishimiz kerak... Yangi shaxslar va yangi onglarni tarbiyalash uchun bizda yangi romanlar bo'lishi kerak. Nima uchun shunday? Chunki romanlar insoniyatni boshqarish uchun tasavvur qilib bo'lmaydigan kuchga ega". "Shunday qilib, u rasman "roman olamidagi inqilob" ni taklif qildi, bu esa romanni adabiyot cho'qqisiga ko'tardi. Romanni qanday "targ'ibot qilish" masalasiga kelsak, Lian Qichao (梁启超) va boshqalar chet el romanlariga e'tibor qaratdilar. Xay Tyan Du Syaozi (海天独啸子) Xitoyning qoloqligini savodxonlarning ming yillar davomida romanlar, she'riyat va rassomchilik bilan shug'ullangani, "ijtimoiy foydali" ilmiy va siyosiy romanlar tarafdori bo'lganligi bilan bog'ladi. Chet el ijtimoiy o'zgarishlarida romanlar o'ynagan ulkan rolga islohotchilar azaldan havas qilib kelgan" deydi. "Shunday qilib, u rasman "roman inqilobini" taklif qildi va romanni "adabiyotning eng yuqori shakli" ga aylantirdi. Romanni qanday "targ'ib qilish"ga kelsak, Liang

<sup>2</sup> 王卫英. 中国科幻小说的文学价值与审美批评[J1]. 中州学刊, 2008(1): 23. 28.

<sup>3</sup> 黄伊. 论科学幻想小说[M]. 科学普及出版社. 1981: 109.

Qichao va boshqalar nigohlarini xorijiy romanlarga qaratdilar. Xitoyning qoloqligi, adabiyotshunoslarning ming yillar davomida romanlar, she'riyat va rassomchilik bilan shug'ullanganligi va "ijtimoiy foydali" ilmiy va siyosiy romanlar tarafdori bo'lganligi, xorijiy mamlakatlarning ijtimoiy o'zgarishlarida romanlar o'ynagan ulkan rol islohotchilar tomonidan uzoq vaqtdan beri orzu qilingan edi. "O'tmishda Yevropaning turli davlatlarida islohotlarning dastlabki bosqichida ularning xayrixoh ziyolilari, buyuk allomalari, yetakchi arboblari ko'pincha o'z tajribalarini, siyosiy munozaralari va ichki fikrlarini romanlarga joylashtirgani aytiladi... Ko'pincha, agar kitob nashr etilsa, butun mamlakatda fikr o'zgarishi sodir bo'ladi." Ko'pgina yozuvchilar va olimlar ilmiy fantastika Meydzi tiklanishi va Yevropa hamda Amerikadagi sanoat inqilobi davrida Yaponiya taqdirini o'zgartirgan intellektual harakatlarda muhim rol o'ynagan deb hisoblashadi. Binobarin, fantastika odamlarning aql-zakovatini uyg'otish, dunyoqarashini kengaytirish, jamiyatni obod qilishda qo'l keladi deb hisoblab, buning natijasida ko'plab ilmiy-fantastik asarlar yapon tiliga tarjima qilinib, kirib keldi. G'arb ilmiy fantastika romanlarida ko'rinib turganidek, Xitoydagi ilmiy fantastikada sof tasavvur va tabiatni zabt etishga intilish yo'q. Ularning aksariyati najot mavzusiga qaratilgan. Bu asarlarda vatanparvar olim va yozuvchilar tomonidan keng targ'ib qilinayotgan "Ilm-fan orqali yurti qutqarish" tushunchasi ko'pincha o'z ifodasini topadi. Masalan, "Oy yilnomalari" 《月球殖民小说》 ilmiy-fantastik romanida Oydagi sivilizatsiya tasvirlangan bo'lib, o'sha davrdagi qoloq Xitoy bilan solishtirganda kuchli zamonaviylik tuyg'usini uyg'otadi. "Toshning yangi hisobi" 《新石头记》 asarida Jia Baoyu (贾宝玉) yangilik tuyg'usiga ega bo'lib, dunyoni o'zgartirish uchun oqilona fikrlashdan foydalanishni targ'ib qiladi va milliy farovonlikka erishish umidida eskisini yangisiga almashtirish zarurligi haqida nutq so'zlaydi. Ilmiy fantastika har doim og'ir yuk va vazifani o'z zimmasiga olgan bo'lsa-da, bu chuqur tashvish hissi hozirgi bosqichda Xitoyda zamonaviylikning asosiy mazmunidir.<sup>4</sup>

### (3) Ilmiy qarashlarning begonalashishi

Oxirgi Qing sulolasining "ilmiy fantastikasi" ilmiy qarashlarning begonalashuvini aks ettiradi. Vang Dyuyning fikricha, marhum Qing sulolasining ilmiy fantastikasi "bir-biriga mos kelmaydigan ikkita nutqni birlashtirgan: biri tush va afsonalar nutqi, ikkinchisi esa haqiqat va bilim nutqi". Aynan shu chalkash yozuv uslubi tufayli "Oxirgi Qing haqiqatining inqirozini prognoz qiladi". Shuningdek, u Qing adabiyotshunosining xorijiy mamlakatlar uchun "ilm-fan" fantaziyasi... g'ayritabiiy an'anaviy roman qoldiqlari bilan qorishib, yangi adabiyot janrini vujudga keltirishini ta'kidlaydi. Uning o'ziga xos xususiyati sehr va arvohlar haqidagi

<sup>4</sup> 乐云. 外国侦探小说与科幻小说在晚清的传播与影响[J]. 广东工业大学学报, 2008(2): 54.

hikoyalarni targ'ib qilish uchun ilm-fanni niqob sifatida ishlatishdir. O'sha davr odamlari o'zlarining madaniy kelib chiqishiga asoslanib, o'sha davrning siyosiy-ijtimoiy ehtiyojlari bilan uyg'unlashgan holda nafaqat ilm-fanni begonalashtiribgina qolmay, balki "arvohlar va xudolar"ga to'la G'arb olamini ham mohirlik bilan yaratdilar.

### **3. Zamonaviy ilmiy-fantastik romanlarning keyingi Xitoy ilmiy-fantastik romanlari rivojiga ta'siri**

Ko'pgina olimlarning ijodiy faoliyati va taqlidlari tufayli ilmiy fantastika xitoy adabiyoti sohasida o'z o'rnini egallab, zamonaviy ilmiy fantastika rivojiga zamin yaratdi. Biroq, bu olimlar ko'proq "fan"ning Xitoy jamiyatiga olib keladigan ahamiyati va qiymati bilan shug'ullanadi. "Fikrni yetkazish uchun adabiyotdan foydalanish" g'oyasi xitoylik roman yozuvchilarning ijodiy faoliyatiga bevosita ravishda ta'sir ko'rsatdi. Hozirgi vaqtda fanga juda ko'p tarixiy vazifa berilgan va Xitoydagi mavjud vaziyatni o'zgartirishning muhim yo'li sifatida qaraladi, shuning uchun "texnologiyaga" ham alohida e'tibor beriladi.

#### **1. "Fanni ommalashtirish nazariyasi" ga asos solinishi**

Ilmiy fantastika hamisha "sivilizatsiyalangan dunyo avangardi" (文明世界之先导) deb atalgan. Bu burjua demokratik mutaffakirlari uchun ilmiy bilimlarni targ'ib qilish uchun ma'rifiy vositadir. Eng muhimi, ilmiy fantastika g'alati va transsendentli syujet dizaynlariga ega bo'lib, ular uzoq vaqtdan beri feodal hukmronligi ostida qamalgan xitoy xalqini o'zining ideallari va koinot bo'ylab sayohat qilish va barcha yo'nalishlarni o'rganishdagi ulug'vorligi bilan o'ziga jalb qiladi. Boy ekzotizm bilan birgalikda u ishqiy va g'ayritabiiy janrlar bilan tanishish bilan chegaralangan xitoylik kitobxonlar uchun "yangi dunyoni ochadi". Bu Xitoyda ilmiy-fantastikaning yangi rivojlanishi uchun asos bo'lib, Lu Xunning 1903 yildagi "Rad qilish to'g'risida" (辩言)gi maqolasida ham ilmiy fantastika uchun minnatdorchilik bildirgan. U bu adabiy vosita orqali G'arb ilg'or ilmiy madaniyatini Xitoyga yorqin tarzda yetkazishni, milliy ruhini yuksaltirishni umid qilgan. Taniqli Xitoylik fantastik romanlar nazariyotchisi, Vu Yanning fikricha, LuXunning "辩言" nashri Xitoy ilmiy fantastika nazariyasining mavjud bo'lmagandan mavjud bo'lguniga qadar buyuk o'zgarishni tubdan aks ettiradi va bu nazariy jihatdan so'zlashuviga katta ta'sir ko'rsatgan. Shu vaqtdan boshlab, Xitoy ilmiy fantastikasining ijodiy konsepsiyasi "ilimni yoyish" maqsadi bilan o'z pozitsiyasini o'rnatdi. Gun Junzheng Lu Xun tomonidan o'rnatilgan "ilmiy madaniyatni yoyish" tamoyiliga asoslangan "ilmiy va texnologik bilimlarni ommalashtirish" qiymatini ta'kidladi. 1939-yilda nashr etilgan "Arktika ostida" (在北极地下) kitobining so'zboshisida shunday ta'kidlagan edi: "Ilmiy fantastika odamlar ongiga sof adabiy asarlardan kam bo'lmagan tarzda kirib boradi.

Shunday qilib biz ko‘proq ilmiy mazmunni o‘z ichiga olgan badiiy adabiyotdan foydalanishimiz kerakmi? Ilmiy ta’limni ommalashtirishga yordam beramizmi? Menimcha bu ishni qilish mumkin va sinab ko‘rishga arziydi. Fan ta’limining targ‘iboti ilmiy fantastikaning “funktional” ongini yanada mustahkamladi. Bu g‘oya uning ko‘pgina asarlarida o‘z ifodasini topgan. Biroq, uning asarlari mohir badiiy tushuncha va yuksak intilishlarga ega bo‘lib, ilmiy fantastikani ilmiy-ommabop o‘qishga aylantirish tuzog‘iga tushib qolgani yo‘q. Ammo “ilmiy” funksiyani haddan tashqari oshirib yuborish, ilmiy fantastikani butunlay “insturmentalizm” quroliga aylantirish darajasiga yetkazish “ilmiy-ommabop bolalar adabiyoti”ni yaratish natijasidir. Bunday yaratilish Yangi Xitoy tashkil etilganidan 1980-yillarning boshlarigacha davom etgan. Bu holatning sababi qisman sovet ilmiy-ommabop adabiyotning ta’siri, shuningdek, ichki ijtimoiy-siyosiy omillar bilan bog‘liq. 1950-yillarda Xitoy Sovet Ittifoqidan “ilmiy adabiyot va san’at” tushunchasini kiritdi. “Ilmiy adabiyot va san’at” asari Ilya Edenburg (伊林) tomonidan bolalar o‘qishi uchun yozilgan asarga o‘xshash, u badiiylikka ega bo‘lgan ilmiy ommabop asardir. Biroq, bu konsepsiya Xitoyga kiritilgach kengaytirildi. <sup>5</sup>Oqibatda ba’zilar “ilmiy adabiyot va san’at”ga ilmiy bilimlarni adabiyot shaklida ommalashtiruvchi o‘quv materiallari sifatida ta’rif berib, bolalar adabiyoti qatoriga kiritdi. Shu vaqtdan boshlab ijodiy tushunchalar nuqtai nazaridan ilmiy-ommabop va ilmiy-fantastik asarlar qorishib ketdi, ilmiy-fantastik asarlar bolalar adabiyoti olamida ilmiy-ommabop tarbiya vositasiga aylandi. “Insturmentalizm”ning ta’siri shundan iboratki, bolalar uchun ilmiy-fantastik romanlar aniq maqsadli auditoriyaga ko‘proq yo‘naltiriladi, ya’ni ilmiy bilimlarni ommalashtiradi, yosh bolalar o‘rtasida fanga qiziqish uyg‘otadi va ularni ishtiyoqli o‘quvchilar bo‘lishga undaydi va o‘z hissasini qo‘shadi. Asarlarning mazmuni ham ilmiy aniqlik va tafsilotlarga e’tiborni uyg‘unlashtirishni talab qiladi. Ilmiy bilimlar kundalik hayotning kiyim-kechak, oziq-ovqat, turar joy, transport kabi amaliy jihatlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lishi va bolalarda hayrat va qiziqish tuyg‘usini uyg‘otishi kerak. Uzoq vaqt davomida bolalar uchun ilmiy-ommabop ijodning yaratilishi kuchli hayotiyligini ko‘rsatganini inkor etib bo‘lmaydi. Samaradorlik nuqtai nazaridan, ilmiy-fantastik va ilmiy-ommabop fanlarning uyg‘unligi ilmiy-fantastik romanlarni eng yaxshi ilmiy-ommabop o‘qish materialiga aylantirdi, ular oson va yoqimli ilmiy-ommabop ta’limga erisha oladi va sezilarli darajada maqbullik va zavqlanishga ega. Biroq, ilmiy-fantastik romanlar orqali "bolalar uchun ommabop fan" yaratishning bunday usuli ko‘plab asarlarning tabiiy ilmiy bilimlar va texnologik ixtirolarning oddiy

<sup>5</sup> 孔庆东. 中国科幻小说概说[J]. 涪陵师范学院学报, 2003(5): 23. 25.

yoʻzuvlariga qisqarishiga olib keldi. Ilmiy-fantastik romanlarda mavzu va syujetga eʼtibor qaratilishi, adabiy fazilatlarning chetga surilishi adabiy saviyaning yetishmasligiga olib keldi. “Ilmiy” jihatlarga haddan tashqari eʼtibor berish “fantastik”ga eʼtibor bermaslikka olib keldi. Bu Xitoyda ilmiy fantastika rivojiga oʻta zarar keltirdi, natijada uning Xitoy adabiy olamida maqomi yoʻq edi. U bolalar adabiyotining kichik va zaif shakli sifatida qaraladi.

## **XULOSA**

Xulosa qilib aytganda, Xitoy ilmiy-fantastik romanlari xurofot va konservativ tafakkurni yengib oʻtishga yordam beradigan, ilmiy fantastika romanlarini yanada jozibador qiladi va rivojlanish uchun katta imkoniyatlarga ega boʻlgan anʼanaviy xitoy romanlaridan ustun boʻlib, merosga asoslanadi. Gʻarbdan Xitoyga tarjima qilish, soʻngra xitoylik yozuvchilarga taqlid qilish, keyin esa ijod qilish jarayoni mashaqqatli kechdi. Olimlar Gʻarb adabiyoti haqidagi tushunchalari asosida oʻz madaniyatiga xos xususiyatlarni birlashtirishi kerak, shunda xitoy ilmiy fantastika rivoji koʻproq mahalliyashtirilgan va tarixiy taraqqiyotga mos kelishi mumkin. Ilmiy-fantastik romanlar Xitoyda birinchi marta paydo boʻlganida gullab-yashnagan, ammo ularning rivojlanishi burilishlar va burilishlar bilan toʻla boʻlgan. Biroq, oxir-oqibat, ular Xitoy adabiyoti tarixida oʻz oʻrnini egalladi. Ilmiy fantastika zamon va makondan oshib ketadigan badiiy tushunchalarni yetkazadi va uning zamonaviy texnologiyalar asosida qurilgan fantaziyalari koʻproq realizm tuygʻusiga ega. Ular odamlarning kelajak jamiyatga boʻlgan cheksiz intilishlari va intilishlarini osongina ilhomlantiradi, oʻsha paytdagi turgʻun Xitoy jamiyatiga toza havo olib keladi. Bu nafaqat odamlar ongini qamrab olgan uzoq vaqtdan beri davom etayotgan gʻam-gʻussani tarqatib yuborish, balki xalq maʼnaviyati va ishonchini yuksaltirishga ham yordam berdi. Ilmiy fantastika kech Qing jamiyatidagi mafkuraviy va madaniy oʻzgarishlarni targʻib qilishda ijobiy rol oʻynadi.

## **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI (REFERENCES)**

- [1]孔庆东. 中国科幻小说概说[J]. 涪陵师范学院学报, 2003(5): 23. 25.
- [2]陈平原. 二十世纪中国小说理论资料[z]. 北京: 北京大学出版社 1989: 91.
- [3]任东升, 袁枫. 清末 民初 (1891— 1917)科 幻小说翻译探究[J]. 上海翻译, 2010(4): 66—93.
- [4]王卫英, 张懿红. 20 世纪中国科幻小说创作的本土化进程[J]. 贵州社会科学, 2008(6).

- [5]陈平原等. 二十世纪中国小说理论资料[J]. 北京: 北京大学出版社, 1989: 12.
- [6]包笑天. 铁世界译余赘言[M]. 上海: 文明书局出版社, 1903: 1111.
- [7]王卫英. 中国科幻小说的文学价值与审美批评[J1]. 中州学刊, 2008(1): 23。28.
- [8]黄伊. 论科学幻想小说[M]. 科学普及出版社。1981: 109.
- [9]王卫英. 中国科幻小说的文学价值与审美批评[J]. 中州学刊, 2008(1): 89.
- [10]徐善娥. 晚清科幻小说译介初探[J]. 滁州学院学报, 2007(4).
- [11]乐云. 外国侦探小说与科幻小说在晚清的传播与影响[J]. 广东工业大学学报, 2008(2): 54.